

Ett gäng lösa delar till olika T-Fordar sattes ihop till en bil. Så kördes T-Forden något år. Annat kom emellan och det dröjde mer än 40 år innan den gjorde comeback.

Plattfall

- men det började bra

Som flitiga läsare av Classic Motor vet så tillbringar jag gärna sommaren på Gotland, helst i Östergarn på östra sidan. Semester i all ära, men det finns ju så många härliga veteranfordon att hälsa på. Ja, även deras ägare är oftast också härliga. Efter några dagar på stranden börjar det klia i kroppen. Hustrun brukar se det; "Jamen, åk iväg då" och då hinner jag inte höra "...men bli inte borta så länge...".

Under några år har jag hört att det skulle finnas en T-Ford i trakten. I år blir det av med ett besök. En dag när regnmolnen lurpassar runt hela ön. Jag äntrar min Vespa GS från 1961, den som blev min inträdesbiljett till hobbyn. Till T-Forden är det bara tre-fyra kilometer, alldeles för kort egentligen.

Jag ska hem till Lars Nobell, fårfarmare, och på vägen till hans hus kör jag förbi stora fårhagar. I den ena tronar en stor väderkvarn. Härligt, en grusväg genom en allé leder in till hans gård.

I ett traktorskjul tronar T-Forden startberedd eftersom jag förvarnat om mitt besök. Lars kommer och tar emot men är bekymrad.

– Höger framhjul är mycket mer slitet än vänster. Dessutom är det ojämnt slitet, säger Lars och jag anar en rynka i pannan under kepsen.

– Har du bråttom, frågar han sedan.

Eftersom jag har semester svarar jag nej.

– Jag vill kolla lite hjulvinklar, jag måste veta varför hjulen slits så olika, förklarar han. Sedan har han fram en bräda för att kunna syfta in framhjulen. Tumstocken åker fram och mätningarna börjar.

– Jag tror att det fel toe-in helt enkelt. Alldeles fel. Ännu inget regn och när Lars tycker att han är klar, är det dags för en åktur. Den gamla T-Forden har ett skönt patinerat skick. Ett par tre drag med startveven och den hostar igång.

Hopplock! I mitten av 1960-talet var det inga problem att hitta delar till en T-Ford på Gotland.

– Motorn som jag först hade i bilen hittade jag invuxen i en häck, skrattar Lars Nobell.

Undersökning med bräda och tumstock, till sist upptäcker Lars att toe-in stod fel.

Skiss. När Lars började samla delar till sin T-Ford använde han detta foto som hjälp.

Ett par rallyn har Lars hunnit med efter att T-Forden plockades fram förra året.

Vränga av var lättare än att vränga på. Till sist är både slang och vulstdäck på plats.

"Spännande" det var Lars Nobells första reaktion på punktering. "Nu får jag lära mig något nytt."

Det här går ju bra, åka T-Ford på en grusväg! Fast vi blir tvungna att svänga in på den asfalterade vägen mot Kräklingbo. Lars är inte lika avslappnad som jag, han verkar lite orolig. Efter ett par kilometer saktar han in.

– Jag tror vi ska vända nu. Det känns som om luften är på väg ut ur höger framhjul, ropar Lars.

Han lyckas vända på vägen och för tredje gången denna dag passerar jag väderkvarten i hagen. In på vägen genom allén och mitt på stannar Lars.

– Nu är det tomt!

Men det är bara hundra meter till hans garage. Där väntar ett sprillans nytt vulstdäck. Han är alltså förberedd.

– Det här ska bli spännande, jag har aldrig bytt däck på en T-Ford förut, ler Lars och ser uppriktigt glad ut. Självser jag väl att laga en punktering som ett nödvändigt ont, inte en utmaning. Men det är kanske Lars inställning man ska ha?

Han vandrar iväg mot verkstaden och kommer tillbaka efter en stund med däck i ena handen och en garagedomkraft i den andra.

Domkraften under framaxeln och högerhjulet åker upp i luften. Att vränga av det gamla slitna däck och slangen går ganska enkelt. Värre blir det med att få på det nya. Lars tar i för kung och fosterland medan jag fotograferar...

Ja, jag hjälper till lite när sista biten däck ska över fälgkanten.

Så pumpar Lars upp slangen, den gamla T-Forden är redo igen för de kalkrika gotländska grusvägarna. Vi tar en tur till, utan oro. Efter Gammelgarns kyrka och på väg mot Katthammarsvik svänger Lars plötsligt in vänster på en väg. Jag har nog sett den men alltid trott att den var privat. Jag hoppar ur och låter Lars

Hittade motor på Hershey

fara fram och tillbaka medan jag fotograferar. Tills de mörka molnen kommer allt närmare. Snabbt. Regnet kommer plötsligt och i all hast åker vi tillbaka till Lars.

T-Forden åker in i traktorskjulet och inne i huset väntar kaffe. Nu måste jag få veta varför man renoverar en T-Ford, kör någon säsong och sedan väntar över 40 år innan man kör igen.

– Jaa, jag hade väl fullt upp. Med gården, och barnen var också ganska små. Jag hade varken tid eller råd att hålla på med en gammal T-Ford, funderar han.

Traktorer och annat skulle skötas. Och dåvarande hustrun hade en sportbil, mer om det senare.

– Men jag tänkte alltid att när jag pensionerar mig så ska jag börja med gamla fordon för fullt igen.

Då är vi nästan där. Även om det inte verkar som han tänker pensionera sig från fären helt, ens vid 72 år ålder.

"Nytändningen" kom så sent som 2009. I sin brors lada hade Lars en hel del gamla bildelar. Brodern behövde utrymme och Lars lovade städa upp.

– Jag kände till Erik Hargeby, stor bilentusiast här på Gotland med T- och A-Fordar, och lovade honom en del delar. Tack och lov tog han inte så mycket, för att träffa honom gjorde mig entusiastisk. Nu ville jag få fart på T-Forden, och då ville jag inte längre ge bort så mycket bildelar, skrattar Lars.

Så med nya, friska tag satte han igång. Kylare, styrning och fjäderupphängningar gick igenom och renoverades där så behövdes.

När lusten var tillbaka hade Lars också hängt med några gotlandsvänner till Hersheymarknaden i USA hösten 2009.

– Där hittade jag en T-Ford-motor från 1919, som jag köpte och senare lät Ingvar Andersson i Uppsala renovera. Den som satt i när jag renoverade första gången var från 1925-1926, nu stämmer det bättre, berättar Lars.

Orsaken till motorbytet återkommer vi till.

Den 17 juni 2010 var det dags för besiktning, 41 år efter den första. Lars körde de cirka fem mil till Visby.

– Jo, det gick bra. Men jag fick nedslag på att framlyktorna satt upp och ned. Fast det är samma lampor som satt på samma sätt när jag besiktigade 1969, säger Lars och kliar sig fundersamt i huvudet.

Hemåt till Gammelgarn gick det knackigare:

– Induktionsspolarna krånglade. Original är det ju en tändspole till varje cylinder och jag fick aldrig någon ordning på dem. Nu har jag bytt till tändspole och strömfördelare. Det fanns ju som tillbehör till T-Ford på 1920-talet.

Förhistorien börjar i mitten av 1960-talet då Lars hittar en T-Ford invuxen i en häck i Katthammarsvik. Motorn stod på en ställning och hade drivit en vedkap som hade servat hela byn.

– Jag såg tre pedaler och förstod att det var en T-Fordsmotor. Då blev jag väldigt intresserad, 25 kronor fick jag ge för den.

Så började jakten på fler delar. På den tiden var det ingen konst.

– Hos Bertil Jakobsson i Fakle, några kilometer från Katthammarsvik hittade jag fyra hjul, tre låg i hans väderkvarn medan det fjärde låg på vinden.

I korsningen där vägen går mot Ljugarn låg tidigare Gammelgarns handelsbod, bortanför den mot fiskeläget Grynge höll en slaktare till. Ja, han fuskade även som bysmed.

– Mitt emot hans hus, inne i skogen, stod då på 1960-talet en fem-sex bilkarosser på några stenhällar. Det mesta var T-Ford, så jag hittade en bra kaross, utan chassi, fortsätter Lars.

Men som sagt, inga problem. I avtaget till ett annat fiskeläge i närheten, Sysne, stod en hästvagn. Byggt på ett T-Fordschassi.

– Ägare var fiskaren Leonard Nordin och han hade vägrat många spekulanter. Men jag fick köpa, och en vecka efteråt kom jag för att hämta chassit. Precis innan jag skulle ge mig av kom Leonard och sa; "Du ska få en grej." Det var en helt ny kardanaxell!

Lyktor? De hade en annan fiskare, Johannes Vakk, på sin fiskebåt och de fick Lars. Sätena kom också från "slaktarsmedens" gömma i skogen. Fotstegen hittades hos Mats Larsson som drev motorrenoveringsverkstad i Dalhem, och då är vi nästan två mil från Lars hem. Mats och Lars delade intresset för T-Ford, men beslöt att byta motor med varandra. Mats ville ha Lars från 1919 medan Lars tyckte att en från 1925-1926 gick lika bra.

– Sufflettställning och vindruta och lite andra delar hittade jag också här på Gotland. Suffletten renoverades för övrigt i Fårösund.

På våren 1969 besiktigades den "hopplockade" T-Forden.

– Nej, det var inga problem då heller. Fast nog var ursprungskontrollen lättare, skrattar Lars.

Fem-sex karosser stod i skogen

Det blev en del körning den sommaren. Bland annat när tidningen Expressen kom till Östergarn på besök. För ett klassiskt sommarreportage. Med ett besök hos skådespelaren Sigge Furst som hade sommarstuga i trakten. En gammal T-Ford slank också med. Lars har kvar klippet:

– Ja, jag minns inte så mycket. Mina barn Johan och Margareta fick posera med mig i bilen.

Efter den sommaren ställdes T-Forden undan. Gården med både kor och får krävde sitt.

– Intresset försvann aldrig dock, hittade jag bildelar i skogen eller på ängarna tog jag hand om dem. Men jag var inte så aktiv egentligen.

Tills nu då. Då veteranintresset blommar för fullt.

– Jag har köpt mig en gammal motorcykel i renoverat skick, en belgisk Gillet av 1929 års modell. Det är en gammal pojkdrom. När jag gick på läroverket i Östersund så startade de stora pojkarna sina motorcyklar för att åka hem. Det var visserligen gamla men häftiga maskiner, berättar Lars om minnet från mitten av 1950-talet.

Vad gör då en jämte på Gotland?

– Jag gick på lantbruksskola i Östersund. Och tänkte att ska man hålla på med får måste man bo på Gotland, så hösten 1959 kom jag hit.

Gillet-cykeln står i det som varit (?) traktorverkstad. Här gömmer sig också en MG TC 1948 som är under renovering.

– Ja, den ja. Den köpte jag 1966 i Stockholm. På en annons i Dagens Nyheter, jag slog till direkt eftersom min dåvarande hustru gillade modellen. Jag har kvittot kvar, den 6 maj 1966 betalade jag 3 200 kronor för den. Dagen efter kördes den till Nynäshamn, ombord på färjan, och i Visby hamn tog jag över. En bit i alla fall...

De som åkt med Gotlandsfärjan vet att det efter hamnplanen i Visby kommer en uppförsbacke.

– Där började det knacka i motorn. Jag körde den raka vägen till Gotlands motorrenovering där de skrek "Stäng av motorn!" när jag kom in.

Det var bara att demontera och lämna kvar motorn. Firman fick ett styvt jobb, enligt specifikationen handlade det om en frostsadad motor. Det blev cylinderborrnig, fodring, ventilrenovering, vipparmsrenovering, vevstaksriktning, riktning av vevaxel, nya kolvar, svetsning av motorblocksfästen med mera, med mera.

– Totalt gick det på 3 239 kronor och 40 öre enligt kvittot. Men de gjorde ett fint jobb.

Själv renoverade Lars karossen hos en god vän med bilverkstad, men lackeringen fick han hjälp med. Bilen användes av hans första hustru och när de skiljdes 1977 tog hon bilen med sig. Sedan gick den i trafik till 1985 hos henne innan den ställdes undan i en carport.

– För tre år sedan hörde hon av sig och undrade om jag ville ha tillbaka den. Och på den vägen är det. Nu är den under renovering hos mig.

Klämmer vi Lars på pulsen finns det mera:

– Ja, en A-Ford i skrotskick. Men motorn är bortlämnad för renovering. Den ska det också bli fart på, erkänner Lars.

Regnet har upphört. Jag tackar för mig och äntrar Vespan.

Fären i hagen är samlats kring väderkvarnen. Kommer de att sakna Lars... ■■

Dvalan varade

i över 40 år. Nu kör Lars igen, och vill ge sig på andra objekt... Färgården har han visserligen kvar, men den driver han tillsammans med hustrun Marianne.

Nytt vulstdäck har man väl alltid hemma? Lars hämtar däck och domkraft.

Känd från pressen redan 1969. Tidningen Expressen gjorde sommareportage om trakten.

Ingen gotlänning! Efter sin nytändning hittade Lars en T-Ford-motor från 1919 på Hershey.

Det gotländska landskapet gör sig utmärkt som bakgrund till en gammal T-Ford.

